

לעילוי
נשמת

הר"ר
יוסף וולף ז"ל
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
האשה
התשובה
רודפת צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר סאיר ד"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "הדף היומי" בראשות הגר"ח ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה וחטי יוסר

גליון מס' 356

פסחים ס"א-ס"ז

בס"ד, י"ט אדר תשס"ו

השבוע בגליון

- פיצול ה"גלילה"
- מנהג ה"קועטר"
- מתי סנדקאות מעשירה את הסנדק
- ראוי לאדם לזלזל בכבודו עבור מצווה
- כוחות הטומאה וגדי מקולס

- "ברוב עם הדרת מלך"
- המתפלל שערער על כיבוד "הוצאה והכנסה"
- "הוצאה והכנסה" אינה שייכת לחזן

- חובת אכילת קרבן פסח
- מניין אחר מניין בבית כנסת אחד
- בית הכנסת של בחורים בבית ה"נודע ביהודה"
- הצמדת עט לדפי הגמרא בשבת קודש
- הכנסת כלים למדיח כלים בשבת

דף סב/ב שלא בא מתחילתו אלא לאכילה

חובת אכילת קרבן פסח

ספק מעניין התעורר בלבו של הגרמ"נ ולנשטיין זצ"ל, מרבני ירושלים. כידוע, "טומאה הותרה בציבור". כאשר יחיד טמא, הוא אינו מקריב קרבן פסח בזמנו, אלא מקריב פסח שני בי"ד באייר. ברם, כאשר רוב הציבור טמאים מקריבים את קרבן הפסח בטומאה, שטומאה הותרה בציבור. והנה, מצוות אכילת פסח מתקיימת באכילת כזית מבשר הקרבן. כאשר הפסח מוקרב בטומאה, המותר לאכול יותר מכזית? או שמא יש לקיים את המצווה באכילת כזית ותו לא ("מקראי קודש", פסח ח"א, עמ' צ"ד).

ובכן, הדבר תלוי במחלוקת אחרונים.

לדעת בעל ה"שאגת אריה" (שו"ת סי' צ"ח) מצוות "ואכלו את הבשר בלילה הזה" (שמות יב/ח) נאמרה על כל בשר הקרבן. הוכחה לשיטתו הוא מביא מן הגמרא במסכת זבחים (צ"ב/ב) הדנה, מדוע מצוות אכילת קרבן פסח אינה דוחה את איסור שבירת עצמות הקרבן. לכאורה, אם מצוות אכילת קרבן פסח היא בשיעור כזית ותו לא, איזו עילה יש לשבור את עצמות הקרבן, מדוע ידחה איסור זה? על כרחך, שאמנם כדי לצאת ידי חובת אכילת קרבן פסח די בשיעור כזית, אך קיימת מצווה להוסיף ולאכול מבשר הקרבן, ולפיכך דנה הגמרא, מדוע מצווה זו אינה דוחה את איסור שבירת עצמות הקרבן.

ואילו ה"מנחת חינוך" (מצוה קל"ד) חולק על ה"שאגת אריה". לדעתו המצווה היא לאכול כזית בלבד. אמנם יש צורך לאכול את כל הקרבן כדי שלא לעבור ב"בל תותירו", שאסור להותיר מבשר הקרבן, אך לא כמצוה חיובית. ומה בדבר ראייתו של ה"שאגת אריה"? מבאר ה"מנחת חינוך", שכוונת הגמרא היא, לקרבן פסח שנמנו עליו אנשים רבים ואין בו כזית לכל הנמנים עליו, ועל כך שואלת הגמרא מדוע לא ידחה איסור שבירת עצמותיו, מפני מצוות אכילתו.

כאשר נבחן את נידונינו לגבי אכילת קרבן פסח הקרב בטומאה לאור מחלוקת זו, עולה, כי לדעת ה"שאגת אריה" מותר להמשיך לאכול את כל בשרו בטומאה, שהרי זו היא מצוות אכילת קרבן פסח. לא כן, לפי שיטת ה"מנחת חינוך" שמצוותו בכזית ותו לא ("הררי קודש" על "מקראי קודש", שם).

עם זאת, הגר"י כהן זצ"ל מוסיף ואומר, כי גם לדעת ה"מנחת חינוך" יתכן שמותר לאכול עד שיעור כביצה, שהוא שיעור מרובה יותר מכזית. שכן, ברמב"ם (הל קרבן פסח פ"ח הל' ה) נאמר, כי מצווה לאכול מהפסח "אכילת שובע". הוא אומר, יש הידור לאכול שיעור כביצה, כדי שביעה. והנה, מוהל המל בשבת, רשאי לחתוך גם חלקי ערלה שאינם מעכבים את המילה, ובלבד שעוד לא סיים את מצוותו, אם כבר סיים את מצוותו, אינו רשאי לחתכם שכבר תמה המצווה. מעתה, כל עוד עוסק הוא באכילת כזית הבשר, רשאי הוא להמשיך לאכול שיעור כביצה להידור מצווה... (ועיי"ש מה שדן בדבר, לפי דברי ה"אור שמח" בהל' מילה).

דבר העיון

שלשה מכתבים משלשה מקומות, כל אחד מהם עולם ומלואו.

ערכו של הזמן

לכבוד מאורות הדף היומי, שלום רב.

היה זה במשרדו של בן ציון פישמן, סוכן ביטוח בחיפה. בנו נחמיה ישב במשרד המאובר, כאשר נכנסתי אל המשרד והבחנתי במודעה התלויה על הקיר. על המודעה היה כתוב כך:

הזמן היקר

תארו לעצמכם שיש בנק המזכה אתכם בכל בוקר בסכום של 86,400 ש"ח, היתרה אינה עוברת מיום ליום. בכל לילה, כל סכום שלא הוצאתם במשך היום - נמחק!
מה הייתם עושים?!!
הייתם מוציאים כל שקל כמובן!
לכל אחד מאיתנו יש בנק שכזה - שם הבנק: - זמן
בכל בוקר אנו מזוכים ב- 86,400 שניות.
בכל לילה מה שלא נוצל לטובה - הולך לאיבוד!
היתרה אינה עוברת ליום שלמחרת. אין אוברדרפט. בכל יום, נפתח חשבון מחדש.
בכל לילה, מה שנותר - נמחק!
אם לא השתמשתם במה שהיה בחשבון - ההפסד כולו שלכם.
אי אפשר לחזור אחורה, גם אם אפשר למשוך כנגד המחר.
מוכרחים לחיות בהווה, על חשבון הזמן שניתן לנו בכל יום.
השקיעו את זמנכם על מנת להשיג ממנו את המירב.
השעון מתקתק - נצלו את הזמן - היום!

עילוי נשמת

הר"ר ישראל מרגלית ז"ל
נלב"ע כ"ב אדר א' תשס"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידנו הר"ר יעקב מרגלית ומשפ' שיחיו - פרדס חנה

עילוי נשמת

מרת רבקה (אריקה) יעקובסון ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל
נלב"ע י"ט אדר תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר משה אלטוסקי ז"ל
ב"ר נחום ז"ל
נלב"ע כ' אדר א' תשל"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידנו הר"ר יעקב דב אלטוסקי ומשפ' שיחיו - סביון

לעילוי נשמת

הר"ר משה שמחה רובנר ז"ל
נלב"ע כ"ג אדר א' תשמ"ט ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י ידידנו הר"ר דוד ומרת זהבה רובנר שיחיו - פתח תקוה

נר ה'

נשמת אדם

דף טד/א הפסח נשחט בשלוש כיתות

מניין אחר מניין בבית כנסת אחד

תופעת מנייני התפילה הנערכים זה אחר זה בבתי הכנסת, ככל הנראה לא היתה נפוצה בעבר, ומפני כך ניתן למצוא דיונים בפוסקים אחדים המתייחסים לתופעה זו שהיתה נדירה בתקופתם.

"שלא יעמוד החזן השני במקום שעמד הראשון": הרמ"א (או"ח סי' ס"ט סעיף א') מביא את פסקו של המהר"י מינץ המחפש, כי מותר לערוך מניין נוסף במקום שכבר נערך מנין לתפילה, "רק שלא יעמוד החזן השני במקום שעמד הראשון, דזהו נראה גנאי לראשונים, דהוי כאילו לא יצאו בראשונה ידי חובתם!" הרמ"א תוחם את הגבלת המהר"י מינץ, שמדובר שעוד נותרו המתפללים הראשונים בבית הכנסת, אך אם כבר יצאו - "יוכל לעמוד החזן אף במקום שעמד הראשון". ה"מגן אברהם" על אתר (סי' ט) מביא את ה"משפטי שמואל" (סי' ג) הפוסק, כי אין למתפללי המניין השני להוציא ספר תורה לקרוא בו.

הטעם לכל האמור הוא "משום פגמו של ראשון" (ראה יומא ע"א). כלומר, אין לעשות מעשים העלולים להטיל פגם במניין הקודם - כאילו לא יצאו ידי חובתם, או בספר התורה הקודם או בקריאה בו - כאילו הספר פסול היה, או שלא היתה הקריאה כדין. לפיכך, כאשר רבי צבי יהושע סגל עלה על כס רבנות טריביטש, נדהם לראות שבקהילתו החדשה נהוג משכבר הימים, כי קוראים קריאת התורה פעמיים "על אותה הבימה שקראו הראשונים".

רבי צבי הריץ את שאלתו אל קרובו הגאון רבי יחזקאל לנדא, רבה של פראג, כדת מה לעשות.

"אין מקום לפלפל בראיות תלמודיות": בעל ה"נודע ביהודה" (שו"ת תניינא או"ח סי' ט"ו) השיב, כי בדבר שאין לו שורש בגמרא ולא בפוסקים ראשונים, "אין מקום לפלפל בראיות תלמודיות", ולאחר מכן הוא מברר את פשר המנהג שכתב המהר"י מינץ, והוא כותב, כי במקרה בו נשאל אין חשש בדבר, שכן, החשש "מפני פגמו של ראשון" אינו אלא בדבר שאינו שכוח. ברם, כאשר הנוהג הקבוע כך הוא, אין כל חשש של פגם, שכן הכל יודעים כי כך המנהג.

בית הכנסת של בחורים בבית ה"נודע ביהודה": "וכן אני נוהג", מספר הנודע ביהודה, "בבית הכנסת של בחורים שבביתי, שבכל שבת שחרית יש לי מניין הבאים להשכמה, ואני מניח החזן השני במקום שעמד הראשון, כי לא שייך בזה פגם כלל...". כסיוע לכך, שאין חשש במניין שאחר מניין אפילו נותרו מן הראשונים, מביא ה"נודע ביהודה" את הנאמר במשנתנו, ש"הפסח נשחט בשלוש כיתות" בזו אחר זו. גמרתנו אומרת, כי כל כיתה לא תפחת משלושים איש. אם יארע, איפוא, שרק חמישים יהודים יגיעו לשחיטת קרבן פסח, ויותר מביני הכת הראשונה כדי להשתתף בשחיטת בני הכת השניה והשלישית, ואין חוששים "לפגמו של ראשון", שיאמרו כי מחזור השחיטה הראשון היה שלא כדן... (ועי"ש עוד משי"כ בדברי ה"משפטי שמואל").

דף טד/ב מניח ידו על כתף חברו

הצמדת עט לדפי הגמרא בשבת קודש

יושב אדם בשבת קודש ולומד גמרא. החלון פתוח, רוח נעימה נושבת ומדפדת בדפים הנה והנה. הרשאי הוא להצמיד את עטו אל הדפים?

בשבת קודש מפשיטה האם את בגדיו של ילדה הקטן אשר שיחק בחול. חפצה היא להכניסם היישר אל מכונת הכביסה, הרשאית היא?

כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו: ובכן, העט ומכונת הכביסה מוגדרים כ"כלי שמלאכתו לאיסור", כלים ששיעורם ותכליתם למלאכה שאסור לעשותה בשבת. ההלכה היא "ישולחן ערוך" או"ח סי' ש"ח סעי' ג', כי בכלי שמלאכתו לאיסור מותר להשתמש לצורך גופו, היינו: להשתמש בחפץ עצמו לשימושים מותרים. לכאורה, רשאי הלומד להצמיד את העט אל דפי הגמרא, ורשאית האם להכניס את הבגדים אל מכונת הכביסה. אך ה"משנה ברורה" מוכיח ממשנתנו, כי לא תמיד הדבר מותר.

במשנתנו אנו לומדים שאת קרבן הפסח תלו על אונקליות של ברזל, כדי להפשיט את עורו, ובהעדר אונקליות, נטלו מקלות דקים וחלקים, הניחום מכתף אל כתף, תלו עליהם את הקרבן והפשיטו את עורו. רבי אלעזר אומר, כי כשחל ערב פסח בשבת קודש, לא השתמשו במקלות אלה, אלא זה הניח ידו על כתפו של זה, תלו את הקרבן על זרועותיהם וכך הפשיטו את עורו.

מדוע בשבת לא השתמשו במקלות? במסכת שבת (קכד/א) מבואר, כי הוא משום איסור מוקצה, אף על פי שהשימוש הוא בגופם של המקלות, אך מאחר שניתן להפשיט את עור הקרבן ללא המקלות, אין להתיר את טלטולם. (על גירסת רש"י בסוגייתנו, לפי שלא ייכלו לתקן המקלות, כבר העירו על פי דבריו במסכת שבת קכד/א: "ולא יכלו לטלטל המקלות", עיי' רש"י). הרי לנו, אומר ה"משנה ברורה" (סי' ש"ח ס"ק י"ב ובשער הציון י"ג), כי מאחר שניתן להפשיט את עור הקרבן ללא שימוש במקלות, אין לטלטלם. מכאן עלינו ללמוד, כי כלי שמלאכתו לאיסור אין לטלטל, אלא בהעדר כל ברירה אחרת!

חידושו של ה"משנה ברורה" אינו מוזכר במקורות קדומים יותר, ובשל כך רבו הדנים בו.

הכנסת כלים למדיח כלים בשבת: ה"מנחת יצחק" (בתשובה שנדפסה בסוף קיצור הלכות שבת), מתיר לפתוח בשבת את מדיח הכלים כדי להכניס לתוכו כלים מלוכלכים [בתנאי

על מנת להבין את ערכה של שנה אחת - שאלו תלמידי שנשאר כתה. על מנת להבין את ערכו של חודש אחד - שאלו אמא שילדה פג. על מנת להבין את ערכו של שבוע אחד - שאלו עורך של עיתון שבועי. על מנת להבין את ערכה של שעה אחת - שאלו את עקרות הבית שעה לפני שבת. על מנת להבין את ערכה של דקה אחת - שאלו את האדם שפספס את הרכבת. על מנת להבין את ערכה של שניה אחת - שאלו את האדם שניצל מתאונת דרכים. אז תבינו מהו ערכו של כל רגע ותוקירו אותו יותר.

זכרו, הזמן אינו ממתין לאף אדם.

האתמול - הוא היסטוריה.

המחר - אינו ידוע.

היום - הוא מתנה.

קראתי והתלהבתי, הנה, יש לי מה לשלוח ל"דבר העורך". ביקשתי מנחמיה להוריד את המודעה מהקיר ולצלם אותה עבור לומדי הדף היומי המנצלים את עיתותיהם לקבוע עיתים לתורה, והוא השיב בחיך, "בטח, תצלם. הרי כולנו משפחה אחת - מאורות הדף היומי", גם אני שייך לספסליהם".

בברכה

י.ד.

חיפה

דף יומי בכל מקום

בס"ד, כ"ח בשבט תשס"ו

לכבוד עורך "מאורות הדף היומי"

הנדון: לימוד הדף היומי בצבא

בשבוע שעבר העברתי קורס במדעי המחשב באחת היחידות במחנה תל השומר.

בבואי לראשונה ליחידה, שאלתי היכן ומתי מתקיימת תפילת מנחה, ונאמר לי: בבית הכנסת בסמוך, בשעה 15:13.

כנסתי לבית הכנסת כשתי דקות לפני הזמן שנאמר, ולהפתעתי מצאתי שם 20-קצינים וחיללים מאזינים ברוב קשב לשיעור בדף היומי אשר הועבר בטוב טעם על ידי מגיד שיעור של מאורות הדף היומי. כך משך כל חמש ימי שהותי במקום.

הייתי כולי התפעמות מך, כי לא זכיתי לראות כזאת מעולם בצה"ל, שמוכר לי היטב כבר למעלה מארבעים שנה.

בברכה,

משה מור

ירושלים

החיים השתנו

נחתום במכתב מרגש שהופנה אל הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, ראש בית המדרש למגיד שיעורים "מאורות הדף היומי".

לכבוד הגרמ"ד קובלסקי שליט"א.

שמי יוסי ואני גר בפתח תקווה ועובד בתל אביב כמנהל חשבונות במפעל לבדים. המחסן עבר ליד כולל היכל התלמוד ואני בא למנחה. כל פעם שהיה סיום ודרשה נשארת ושמעתי את הדברים של הרב קובלסקי, הרב שושן והרב יוסקובסקי ואמרתי לעצמי: "אני שכיר איך אפשר לעזוב את העבודה".

בפעם האחרונה אמר הרב קובלסקי דברים קשים כדרבנות ונעימים כדבש והלכתי לבעל הבית ואמר לי, איך אתה מעז לבקש אחרי חצי שעה מנחה עוד חצי שעה שיעור. אמרתי לו, אם אתה היית שומע את הדרשה גם היית מבין ולהפתעתי הסכים (כמובן עם פלאפון פתוח למקרים דחופים).

המגיד שיעור במתק דבריו הכניסני לעולם של תורה. אחר חודש אני שואל אותך מה אני עושה בבקר כשאני מקדים לבוא כדי לחסוך זמן ופקקים ונמצא בין 7:00 ל 9:00 ואני קורא ב"חוק לישראל" וחולם. אמר לי אני אביא לך גמרא ותקליטור, ולא יאומן, אני מאז יושב כל בוקר שעתים ולומד גמרא וחוזר. המגיד שיעור שלכם מתוק מדבש.

שלא יסדרם, אף על פי שהמדיח הוא כלי שמלאכתו לאיסור, אך מוסיף, כי לפי ה"משנה ברורה", אין להתיר זאת אלא במקרה שאין מקום אחר להניח בו את הכלים.

הגאון רבי אהרן י. ל. שטיינמן שליט"א, מצא ראייה מבריקה לפסוקו של ה"משנה ברורה", מרש"י במסכת שבת (קכב). על המשנה המתירה לטלטל בשבת מחט של סקאים כדי לפתוח בה את הדלת כתב רש"י: "למי שאבד מפתחו". מה צורך ראה רש"י לציין "למי שאבד מפתחו"? אין זאת, אלא, שכל היתר השימוש במחט זו, הוא רק בהעדר ברירה אחרת (נדפס בראש ספר שלמי יוסף דכולל פוניבו, ועיי"ש עוד בטעם הדבר).

עד כמה יש לטרוח אחר כלי שמותר להשתמש בו? הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ה סי' כ"א אות י"ב) כותב: "נראה דאין לטרוח הרבה בהשגת כלי היתר. ורק אם נמצא בקירוב אדם בלי טורח רב, יש לו להשתמש בכלי היתר ולא בכלי שמלאכתו לאיסור. ומסתבר שאם אין לו כלי היתר, אף שיכול לשאול אצל אחר, מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור".

[ראוי לציין, כי בדברי השער הציון מבואר, כי דינם של מקלות אלה ככלי שמלאכתו להיתר, וראה בספר "דבר שמואל" תניינא בסוגייתנו, ובכל זאת, אסור משום שנחשב לטלטול שלא לצורך כלל, עיי"ש. וא"כ צ"ע, איך ההוכחה מכאן לטלטול לצורך, אלא שיכול לעשות צורך זה בכלי שמלאכתו להיתר].

דף פסחים סד/ב הא קמשמע לן ברב עם הדרת מלך "ברוב עם הדרת מלך"

לפני כשמונה מאות שנה עורר סערה מתפלל בבית כנסת, אשר הובאה להכרעתו של ה"אור זרוע", מגדולי הראשונים.

המתפלל שערער על כיבוד "הוצאה והכנסה": היה זה לאחר שגבאי בית הכנסת הכריז כנהוג על מכירת "הוצאה והכנסה", פתיחת ארון הקודש, הוצאת ספר התורה, הגשתו לידי החזן, והכנסתו לארון הקודש עם סיום קריאת התורה. יהודי בשם שמעון קס וטען, כי לא יפה נהג הגבאי, מפני שמצוות "הוצאה והכנסה" שייכת לחזן, אשר נשלח על ידי הציבור לבצע את כל צרכי הציבור לתפילה זו, ואין לחלק לאנשים אחרים מתפקידו.

"הוצאה והכנסה" אינה שייכת לחזן: ה"אור זרוע" (ח"א ה"ל שליח ציבור סי' קט"ו) דוחה בראשית דבריו את טענתו של שמעון, "נראה בעיני שלא כיוון יפה אותו שמעון, שהרי במה זכה בה חזן? ... מעשים בכל יום, שראובן מתפלל שחרית, שמעון קורא (בתורה) ולוי מתפלל מוסף, אם כן, היאך נאמר שזכה בה?". כלומר, מלכתחילה לא שלחוהו אלא להתפלל שחרית ולא להוציא את ספר התורה מארון הקודש.

זאת ועוד, במשנתנו אנו למדים, כי גם אדם אשר כבר זכה במצווה, ראוי שישתף בה אנשים נוספים.

משנתנו מספרת, כי בעת הקרבת קרבן הפסח, עמדו כהנים בשורות ארוכות, החל ממקום שחיתת קרבנות הפסח ועד המזבח, והעבירו מיד ליד את המזרקים מלאי הדם, לשם זריקתם על המזבח ובד ביד החזירו את המזרקים הריקים, שתוכנם כבר נזרק על המזבח. הגמרא מסבירה, כי שיתפו כהנים רבים במצוות הולכת הדם אל המזבח, משום "ברוב עם הדרת מלך". הרי לנו, כי אפילו הכהן שכבר החזיק במזרק, העבירו ליד כהן אחר, שזיכה גם הוא להשתתף במצווה. קל וחומר, שהחזן שהתפלל שחרית, אשר כלל לא החזיק בספר התורה, לא זכה בחזקה על הוצאת ספר התורה מארון הקודש.

בגמרתנו ובגמרות נוספות, אנו נחשפים לסוג נוסף של הידור "ברוב עם הדרת מלך". כאשר מצווה מוטלת על הציבור, כמו גם על יחידים, יש לקיימה ברוב עם. לפיכך, תפילה עם אנשים רבים, מהודרת יותר (עיי' "משנה ברורה" סי' צ"ט ס"ק נ"ח). גם ברית מילה, עורכים ברוב עם. שכך כבודו של המלך, שרבים עושים יחד את רצונו.

ברם, מצוות הולכת הדם אל המזבח, היא מצווה היכולה להתקיים על ידי אדם אחד ואף אותה מפצלים רבים, משום "ברוב עם הדרת מלך". הרי לנו, שראוי לשתף אנשים רבים במצווה ולא לתתה לאדם אחד. לפיכך, פלוני מתפלל שחרית ואחר מתפלל מוסף ושלישי מוציא את ספר התורה.

פיצול ה"גלילה": ה"אור זרוע" מוסיף, כי לפיכך, גם מי שקונה "גלילה", אינו זוכה בכך בהגשת מעיל ספר התורה לידי הגולל - מצווה זו רשאית לקיים אדם אחר "ואין הגולל יכול למחות בידו", לפי שמצווה מן המובחר לשתף אנשים רבים ככל הניתן בקיום המצוות.

הלכות אלו נפסקו להלכה ב"שולחן ערוך" וברמ"א (או"ח סימן קמ"ז סעיף ב'): "יכול מי שירצה, לקנות להושיט המעילין לגולל ואין הגולל יכול למחות בו, כי אף על פי שקנה הגלילה, לא קנה ליקח המעילים". הרמ"א מוסיף: "וכן במקומות שנוהגין לקנות הוצאה והכנסה, אין השי"ץ יכול למחות, כי אין זה שייך לחזנים.

מנהג ה"קוועטר": בשו"ת "משנה הלכות" (חלק י"ב סי' קע"ח) כותב, כי בכך יש להסביר את מנהג ה"קוועטר" הרווח בבריתות, שנוהגים לקרוא לאנשים רבים ליתול לזיהם את התינוק טרם ברית המילה, ובכך משתפים אנשים רבים בהבאת התינוק מעזרת הנשים אל הסנדק. ראוי לציין את הערתו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (בהסכמתו לספר "אוצר הברית"), כי יש להקפיד שכל המתכבדים בקוועטר, אכן יקדמו את התינוק ויעסקו בקירובו למקום עריכת הברית ולא יעבירוהו סתם מיד ליד ובכך יעכבו את קיום המצווה ללא תכלית.

מתי סנדקאות מעשירה את הסנדק: נחתום במעשה מעניין המסופר על הגאון רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל, אשר סיפר, כי רב תימני שח לו, שמנהג תימן שלא לחלק את הכיבודים לאנשים רבים, אלא אדם אחד מביא את התינוק, אוחזו בשעת המילה ובשעת הברכה,

בנסיעות אני חוזר על זה בעל פה. **בקיצור** פעם למדתי בשבת קודש, היום אני לומד כל יום, בין שלש לארבע שעות. מי האמין!! ואני חייב לומר לך, הרב קובלסקי, כשיבוא המשגיח ויתנו שכר למי שזכו להפיץ תורה בישראל תשאל: "איפה יוסי", תכניס אותי לביקור במחיצתך, כל החיים שלי השתנו בגללך. **ועוד** מילה טובה להרב בויאר המתוק שעושה במסירות נפש ובקבלת פנים חמה לכל אדם פשוט כעורך דין, ומצליח באופן נעלה.

יוסי ו. מפתח תקווה
המועניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 93-67-03 mendelson@meoril.co.il
בברכת התורה העורך

מענה לשון

דף סא/א לשון סורסי הוא, כאדם שאומר לחבירו כוס לי טלה זה

"תְּכַסֵּנוּ" - לשון סורסי

משנתנו מלמדת, כי את קרבן הפסח יש לשחוט רק לשם בני החבורה שהתמנו עליו, ואם שחט שלא לשם מנויו - פסול. מניין למדים הלכה זו? במקרא המקראי לזין זה נחלקו תנאים, כמובא בברייתא שבסוגייתנו: "ת"ר: 'בְּמִקְשֵׁי' (שמות יב/ד) - מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויו; יכול שחטו שלא למנויו יהא כעובר על המצוה וכשר: ת"ל: 'בְּמִקְשֵׁי... תְּכַסֵּנוּ' - הכתוב שנה עליו לעכב. ר' אומר: לשון סורסי הוא, כאדם שאומר לחבירו כוס לי טלה זה!!"

ביאור מחלוקתם: תנא קמא מפרש את המלים "בְּמִקְשֵׁי... תְּכַסֵּנוּ", כפי שפרשהו מפרשי המקרא, כגון בפרוש רש"י לחומש: "בְּמִקְשֵׁי. חשבון". אך רבי מפרש את "תְּכַסֵּנוּ" - "תשחטנו", על פי הארמית שהיתה מדוברת בימינו, שבה שורש כ"ס מקבל לשורש העברי שח"ט, כגון תרגום אונקלוס לבראשית לז/לא: "וַיִּשְׁחַטוּ" - "וַיִּכְבְּסוּ".

השפה הארמית נקראת כאן "לשון סורסי", על שם "סוריא", שם דיברו ארמית (ראה רש"י סוטה מט/ב ד"ה לשון סורסי; תוס' בבא קמא פג/א ד"ה לשון סורסי).

מלבד "לשון סורסי", היא נקראת בספרות חז"ל: "תרגום" (במשנה, ד"ס פ"ד), "אַרְמִיָּת" (וזהו השם המקראי: מלכים ב' יח/כ), בנוסף ל"לשון פְּשְׁטִים", ונדיאל א"ד) ו"לשון ארמית: להערות ותוספות לפינה הלשונית: frank@geronimedia.net

מנינים

דף סד/ב ננעלו תנן **האם אפשר להוכיח מהדלתות?** אבני גורס במשנתנו שהדלתות ננעלו מאליו. **מקשה** המהרש"א, אם כן, ניתן היה לבדוק על ידי כך את הספק שהסתפקה גמרתנו, אם די בכת אחת הגדולה כשלא או יש צורך בשלש כתות

הידעת?

כמה כזיתים צריך לאכול מן המצה?

מה יעשו זקן או חולה שקשה עליהם אכילת המצה?

★ ★ ★
השבוע - ב"מאורות ההלכה"
(דף ס"ג וס"ה)

כולנו מצטרפים ללימוד ההלכה

הדף היומי

פסחים ס"א-ס"ז

י"ט-כ"ה אדר

ומחזירו לאמו לאחר הברית. רב זה הוסיף, כי אך ורק באופן זה מתקיימת מצוות הסנדקאות בשלמותה ובאופן זה שורה הסגולה המפורסמת שהסנדקאות מעשירה כקטורת.

זמן מה לאחר מכן, הוזמן רבי חיים לסנדקאות וביקש לקיימה כמנהג יהודי תימן, וכעבור ימים אחדים התקבלה בביתו הודעה מעורך דין מקליפורניה, כי יהודי עתיר נכסים הועיד לו סכום נכבד בצוואתו ("ברית אברהם הכהן" עמ' רכ"ח).

מה בא רב עיליש לומר?

הגמרא מביאה ברייתא האומרת, כי כאשר חזרו מבית המקדש עם קרבן הפסח השחוט, צרר כל אחד את הקרבן בעור שהופשט ממנו קודם לכן והפשילו לאחוריו וכך הלך. רב עיליש הגיב על כך: "טייעות". כלומר, כך דרך הסוחרים הישמעלים לשאת את בהמותיהם השחוטות (רש"י).

כל לומד מוטרד בוודאי מהשאלה הפשוטה, מה בא רב עיליש לומר בדבריו. מפרשים בודדים טיפלו בשאלה זו. בדי עמל ליקטנו מספר תשובות, מגוונות ביותר, והרי הן לפניכם.

ראוי לאדם לזלזל בכבודו עבור מצווה: שניים מן המפרשים עמדו על כך, כי נתינת קרבן הפסח כשהוא מופשל לאחור אינה דרך כבוד. רבי יעקב עמדין מעיר (הגהותיו כאן), כי רב עיליש בא להדגיש, שאף על פי שהפשלת הקרבן לאחור כדרך הישמעאלים אינה מכבדת את נושא הקרבן - ראוי לאדם לזלזל בכבודו בשביל מצוותיו של הקב"ה "כמו שאמר המלך החסיד [דוד המלך] (שמואל ב, פרק ו'כב) "ונקלתי עוד מזאת". יש שכתבו, כי הפשלה לאחור אינה מדרך כבוד לפסח, ורב עיליש הדגיש זאת כדי לומר, שהדבר מותר, למרות שכיוצא בו בספר תורה אסור (אם לא במקום סכנה) (עיי' תוס' ברכות יח"א, וב"ח ושי"ך יו"ד סי' רפ"ב, קובץ שערי תורה ח"ב סי' כ"ד).

רבינו הגאון רבי יחזקאל לנדא מפראג זצ"ל (צ"ח, סאן), שתמה אף הוא בכך, כותב, כי נתחדשה כאן הלכה גדולה. תוספות (שבת קי"א ד"ה י"ד שקיל"י) דנים, באיזה אופן מותר להפשיט את עור הפסח בשבת. תוספות כותבים שאף שנותנים את הפסח בעור, כאמור כאן, מה שמלמד, לכאורה, שהעור הופשט שלם, אפשר שאין זה אלא עד החזה בלבד. מעתה, אומר רבי יחזקאל, רב עיליש מדגיש, כי הדבר נעשה כדרך הישמעאלים שהפשיטוהו לגמרי ואף זה מותר... ביאור מעניין אחר פרסם הגר"ב ז'ולטי זצ"ל, אב"ד בירושלים. הוא גם תמה, מדוע השמיט הרמב"ם את הדין האמור ש"נותן פסחו בעורו ומפשילו לאחוריו".

יש לדעת, הוא אומר, כי קדשים נפסלים בהיסח הדעת (ראה לעיל לד"א), ובדומה לכך גם מי אפר פרה אדומה. והנה, שם, לגבי מי אפר הפרה נאמר, כי אין להפשילם לאחור משום היסח הדעת (משנה פרה פ"ז משנה ה' ורמב"ם הל' פרה אדומה פ"ז הל' ד'). כיצד הותר זאת בפסח? ברם, באותה משנה האוסרת זאת נאמר, שכאשר הוא נושא שתי חביות, רשאי הוא להפשיל אחת לאחוריו, מפני ש"אי אפשר", וכן הדרך לשאת שתי חביות. מעתה, בא רב עיליש לנמק, מדוע הותר להפשיל את הפסח לאחוריו, משום שדרך הישמעאלים הוא כך, לשאת בשר בהמה בעורה, ואין בכך שום היסח הדעת! יפה, איפוא, השמיט הרמב"ם הלכה זו, שכיום, שאין הדרך כן, חזר הדבר ונאסר משום היסח הדעת (מורה כ"ד, עמ' י"ח. ועיי' ביאור שמח"י הל' קרבן פסח פ"א הל' ו' שכתב ג"כ איזה ביאור עפ"י ההלכה הנ"ל בפרה אדומה).

כוחות הטומאה וגדי מקולס: ולסיום נזכיר ביאור מרתק ביותר: הגר"ז קרויזר כתב, כי כידוע מספרי הזוהר (ראה משפטים דף קכ"ח), כוחות הטומאה שואפים להתקשר לגדי מקולס. היו איפוא, שמים את הפסח בעורו ונושאים אותו על כתפיהם, כדי להסתיר את הגדי המקולס מעיני המזיקין, שידמו שאינם אלא נושאים משא בעלמא כדרך הישמעאלים! ("אור החמה", כאן).

דוקא. מדוע לא בחנו זאת על ידי הדלתות?...
הגרא"מ שך זצ"ל, כאשר לימד את דברי הגמרא, הגיב ואמר: איני מבין, וכי נפשט את ההלכה מהדלתות? אם נחליט שהדין הוא שדי בכת אחת, נעמוד בפתח ולא ניתן לדלתות להסגר...

דף ס"א מיד הושיבוהו בראש ומינהו נשיא עליהם
סיפור מירושלים
 כתב ה"בן איש חי" בספרו "בן יהודע":
 "כמו שעשו בני בתירא להלל, שתיכף ומיד בהכרתם רוב חכמתו הושיבוהו בראש, כן עשה הרב החסיד רבי גדליה חיון זצ"ל לרבינו הרש"ש ז"ל, בבואו מעיר תימן לעיה"ק ירושלים תובב"א, שלא הודיע עצמו בתחילת ביאתו שהוא חכם, אלא הראה עצמו כאדם פשוט מהמון העם ונעשה שמש... ועל ידי מעשה הכיר בו, ותיכף ומיד הושיבו בראש...".

הופיע!
 תקליטור מאורות הש"ס
 על מסכת פסחים דף ס"ב-צ"א
 לצפייה במחשב + MP3

Français עברית

בישראל: 1-700-500-151

ירושלים: רח' שרי ישראל 14
 02-5003882

In U.S.A.: 1888 5MEOROT
 (1888 563 6768)

In France:
 01.42.41.14.01

חדש!

לעילוי נשמת
 הרה"צ ר' יעקב מרדכי מרקוביץ ז"ל
 ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ח"י אדר ב' תשכ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.
 הונצח ע"י בנו ידידנו
 הר"ר צבי מרקוביץ ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת
 הרב ר' שמואל אליעזרי זצ"ל
 ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ג' אדר תשמ"א
 והרבנית מרת **בת"ה אליעזרי** ע"ה
 ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל
 נלב"ע ז' ניסן תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
 הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

גם אתה יכול
 להנציח את יקיריך
 בנסרות המיוחדות שבהנצאת
 מאורות הדף היומי
 התקצר עוד היום
 להנצח כספי יוקלים - יסא היצואת לאור עולם
 לפרטים: שי 03-5775307

נותרו
 מספר תאריכים
 פנויים במסכת **יומא**
 חודשים:
 סיון - אלול

הדף שלך לנצח

נר ה' נשמת אדם

חדש! חדש! חדש! חדש! חדש! חדש! חדש!

יצא לאור

"שיר ההלכה"
 דיסק מזכרת מהמעמד האדיר
 לחיזוק הדף היומי וההלכה
 בנייני האומה ירושלים

24.90 ש"ח
 בלבד

להשיג במשרדי מאורות הדף היומי 03-5775333